

ИНТЕРНЕТ РЕСУРСИ В ПОМОЩ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО АРХИВИСТИКА

доц. д-р Анка Игнатова, ВТУ

Световната електронна мрежа Интернет получи огромна популярност през последните години и се превърна във важна част от съвременното информационно пространство. Интернет проникна във всички сфери на обществената дейност, в това число и в сферата на образованието. Наличието на интернет-базирани източници на информация е от съществено значение за информационното осигуряване на обучението в една или друга област на знание.

Студентите от специалност *Архивистика и документалистика* в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, а също и от бакалавърските и магистърските програми с такава насоченост в други български университети, както и от специалност *История* и различните разновидности на нейните двойни специалности (*История и география, История и български език* и други), които изучават учебната дисциплина *Архивистика*, са облагодетелствани в това отношение, разполагайки със значителни по обем и разнообразни интернет ресурси. Настоящата публикация има за цел да представи българските специализирани сайтове в областта на архивистиката и архивното дело и предлаганата от тях информация, разкривайки потенциала им с оглед на обучението по архивистика и документалистика.

Сайтът *Електронна библиотека по архивистика и документалистика*¹ е първият и единствен засега у нас, който си поставя за цел да осигури обучението по дадена университетска специалност (в случая *Архивистика и документалистика* в Историческия факултет на Софийския университет), с пълнотекстови електронни версии на съответната

учебна и научна литература. Както посочват създателите на електронната библиотека – научният ѝ ръководител проф. д-р Андриана Нейкова и дизайнерът Давид Нинов, тя дава възможност на читателите да се запознаят с *редица статии, студии и монографии, посветени на проблемите, свързани с възникването, развитието и утвърждаването на архивистиката и документалистиката като научно-практическо познание в системата на хуманитарните дисциплини. Преобладаващата част от публикациите се отнасят до миналото, настоящето и бъдещето на българското архивно дело и традиции, но не са малко материалите, отразяващи постиженията на водещите архивни школи по света*².

Началото на тази първа у нас отраслова електронна библиотека е поставено през 2006 г. В резултат на целенасоченото ѝ и системно попълване обемът на информационния ѝ ресурс към началото на 2013 г. възлиза на над 250 пълнотекстови заглавия на българска и чуждестранна литература по архивистика, нормативна уредба на архивите и др.³ През 2014 г. броят на публикациите нараства с още 25⁴.

За по-добра ориентация на потребителите материалите в сайта са структурирани в зависимост от вида им в следните четири секции: *Статии; Монографии; Документални издания и Архивни справочници*, а според предметно-тематичния им обхват – в подсекциите *Архивистика, Българска история и Световна история*. Най-наситени с електронно съдържание са секциите *Статии* и *Монографии* в подсекцията *Архивистика*. Публикуваните статии и студии се отнасят до историята на архивното дело в България и други страни по света, до важни проблеми на архивната теория и практика. Сред дигитализираните книги, учебни и методически пособия особено място заемат монографията *Архиви и общество* (2007 г.) на проф. д-р Андриана Нейкова, излязлото през 2014 г. във връзка с нея електронно учебно пособие *Архивите във виртуалното пространство* (в съавторство с доц. д-р Русалена Пенджекова-Христева), както и *Речник на българската архивна терминология* (2002 г.). В тази подсекция са публикувани електронни версии и на превърналите се в библиографска рядкост издания, като *История на архивите и организация на архивното дело в България* (1966 г.) на Мария Кузманова, българския превод на класическия труд на Самуел Мюлер, Йохан Фейт и Робърт Фруин *Ръководство за класиране и описание на архивите* (1912 г.) – един от най-ранните му чуждестранни преводи в света (четвърти по ред), и др.

Доколкото студентите от специалност *Архивистика и документалистика* изучават и исторически дисциплини, създателите на сайта се стремят да удовлетворят и тази потребност като дигитализират книги и статии, свързани с българската и световна история. Напоследък започна попълването на секция *Документални издания*, която засега включва *Библията (Стария и Новия завет)*, издание на Св. Синод на Българската православна църква. Понеже текстът на Свещеното писание може да се намери и на други места в Интернет – на официалния сайт на Св. Синод на Българската православна църква⁵ и на сайта Библия или Свещеното писание на Стария и Новия завет⁶, считам, че препратка към тях би била достатъчна, а усилията във връзка с попълването на посочената секция биха могли да се насочат към публикуването на електронни версии на христоматии, използвани в учебния процес. Това значително би улеснило достъпа на студентите до този вид учебни помагала, тъй като част от тях отдавна не са преиздавани. Те, заедно с други документални издания, предназначени за научни цели, биха могли да бъдат използвани както в обучението по българска и обща история, така и по археография.

Секцията *Архивни справочници* засега включва само първите три книги от поредицата *Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив (1963–1970 г.)*, а са излезли вече девет книги. Липсата на пътеводители и други справочници на държавните архиви се дължи на обстоятелството, че намеренията на създателите на електронната библиотека за изпълването ѝ със съдържание не са срещнали разбиране от страна на управляващия архивен орган, преди самият той да се заеме с изграждането на *Информационната система на държавните архиви (ИСДА)*. Но днес вече държавните, както и някои ведомствени архиви с постоянен състав на документите предоставят онлайн достъп до част от архивните си справочници. Поради това, намирам, че е достатъчно в сайта на отрасловата електронна библиотека да се дадат препратки към съответните онлайн издания и спестеното време да бъде използвано за дигитализиране на друга литература, която все още няма своя електронен аналог.

Електронната библиотека по архивистика и документалистика е вече достатъчно популярна и широко използвана в обучението на студентите по архивистика. Тя им осигурява материали за самоподготовка, както и за написване на курсови и дипломни работи. Макар да е създадена основно с учебна цел, библиотеката е в полза и на всеки, който проявява интерес към тази научна област. В нея могат да се открият както

публикации по актуални въпроси на архивното дело, така и пълните текстове на заглавия, които са библиографска рядкост. Не случайно, броят на потребителите на сайта на *Електронната библиотека по архивистика и документалистика* непрекъснато нараства⁷, като през 2014 г. достига 26 328 (с 38 291 посещения). Регистрирани са посещения, освен от България, и от други държави – от Русия, Беларус, Украйна, Германия, Гърция, Сърбия, Македония, дори от Япония⁸.

Оценявайки значимостта на сайта *Електронна библиотека по архивистика и документалистика*, редакторският екип на специализирания уеб каталог за литература, култура, изкуство, хуманитаристика и образование *ЗА КУЛТУРА*⁹ му прави регистрацията през 2011 г. с цел осигуряване на по-добър достъп на потребителите. Не липсват положителни отзиви и от страна на представители на архивната гилдия. Така например, в доклада си на Университетските четения по архивистика през 2014 г. проф. дин Стефка Петкова отбелязва: *Особено трябва да се приветства появата на електронната библиотека по архивистика, лично постижение на проф. Нейкова и на Давид Нинов. Тя също е от значение за цялата ни общност*¹⁰.

Разнообразна и полезна информация за нуждите на обучението по архивистика може да се намери и на *официалния сайт на Държавна агенция „Архиви“*¹¹. Тя е добре структурирана и позволява бърза ориентация на потребителите. Добре би било обаче, ДА „Архиви“ да даде на своята интернет-страница линк към *Електронната библиотека по архивистика и документалистика* и да се помисли за споделяне (интегриране) на ресурси. Така например, на сайта на Агенцията се поддържа рубрика *Издания*, където са публикувани библиографски указатели на списание *Архивен преглед* (1954–2004 г.) и на годишника *Известия на държавните архиви* (1957–2010 г.), както и кратки анотации на съдържанието на техни броеве, излезли през последните години. Пълният текст на някои статии и студии в посочените издания се намира на сайта на *Електронната библиотека по архивистика и документалистика*. Това обаче едва ли е известно на всеки потребител. Могат да се дадат и други примери. В *Електронната библиотека по архивистика и документалистика* е публикуван *Методическият кодекс* на Главно управление на архивите от 1982 г., но не и неговият актуализиран вариант от 2013 г. И обратно – на сайта на Агенцията е публикуван *Методическият кодекс* от 2013 г., но не и старият му вариант. Свързващи ги препратки никак не са излишни.

Във връзка с изпълнението на една от стратегическите цели на ДА „Архиви“ за периода 2013–2015 г., а именно – *Активно популяризиране*

на Националния архивен фонд и разширяване на формите за отваряне на архивите към обществото¹², публичният достъп до архивни справочници и документи непрекъснато се разширява чрез *Информационната система на държавните архиви (ИСДА)*. Вече са въведени данни за фондната наличност на държавните архиви. На разположение на заинтересованите са всички пътеводители и списъци на фондове на държавните архиви, а така също и списъци на действащите фондообразователи – държавни и общински институции, политически партии, юридически лица с нестопанска цел и търговски дружества по чл. 56 от Закона за Националния архивен фонд. Въведени са в *ИСДА* и някои инвентарни описи на архивни фондове, заедно с историческите справки и класификационните схеми на фондовете (в случаите, когато има такива). Това обстоятелство значително облекчава студентите в усвояването на една по принцип доста трудна за всеки първокурсник материя, каквато е научно-справочният апарат на архивите. Публикуваните на сайта на Агенцията архивни справочници на равнище архив и отделен фонд създават възможност за поставянето на различни задачи за самостоятелна подготовка на студентите. В хода на изпълнението им обучаващите се могат да затвърдят редица основни понятия, използвани в архивистиката, да добият нагледна представа за една част от тях, да формират умения и навици за работа с архивни справочници от различни йерархични нива, както и за търсене на архивна информация по ключови думи и др. Чрез списъците на уникалните и особено ценни документи те получават конкретна представа за тази специална категория документи от Националния архивен фонд.

Тук следва да се отбележи, че заслуга за въвеждането на данни в *ИСДА* имат и стотици студенти от различни университети на страната. Това те правят по време на задължителните учебни практики в архив, по приключилия проект *Студентски практики* (финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, с бенефициент Министерство на образованието и науката¹³) и по програма *Приятели на архивите*.

ИСДА включва и дигитален архив, който непрекъснато се обогатява. Дигиталните копия на архивни документи със съответните метаданни значително повишават интереса на студентите към архивите като цяло и спомагат за затвърждаване на знанията свързани с описанието на архивните документи. Особен интерес у тях предизвиква документалната интернет платформа *Архивите говорят*¹⁴, на която са разположени следните тематични сайтове: *Протоколи на Политбюро* и на *ЦК на БКП*

(1944–1989); *Загинали военнослужещи в Балканските войни (1912–1913 г.)*; *Полицейски досиета на известни личности от периода преди 1944 г.*; *Еврейската общност в България*; *Народният съд 1944–1945 г.*; *Войните на България (1878–1945 г.)* и *ФотоАрхив.bg*.

Чрез дигиталните колекции и архиви в най-голяма степен се разкрива целта и смисълът от дигитализацията на архивното ни наследство, невероятният информационен комфорт, който се осигурява на потребителите. Наред с това учащите се разширяват познанията си за наличната в дигитален формат изворова база, която би могла да бъде използвана при подготовката на курсови и дипломни работи по теми от националната ни история в ново и най-ново време, а също и в евентуалната им изследователска дейност в бъдеще.

Представата за научната и популяризаторската дейност на архивите и усилията на архивистите да направят обществено достояние съхраняваните в архивохранилищата документи се допълва и от информацията, съдържаща се в рубриките *Издания*, *Изложби*, *Медиите за нас*, в подрубриките *Библиография* към интернет-страниците на всеки от държавните архиви.

В рамките на рубриката *Издания* са представени поредиците *Архивни справочници* и *Архивите говорят*, периодичните и някои други издания (вкл. юбилейни) на ДА „Архиви“, основно с библиографски данни и кратки анотации. Осигурен е достъп до пълния текст само на пътеводителите и на още три тома от поредицата *Архивни справочници* и на *Юбилеен лист „Българската независимост“*. Добре би било да се дадат линкове към съществуващите електронни версии на онези издания от документалната поредица *Архивите говорят*, които са достъпни онлайн на официалния сайт на Българската народна банка¹⁵, където са публикувани пълнотекстово и други документални сборници¹⁶.

Информацията, която предоставя ДА „Архиви“ в рубриките *Правна рамка*, *Международна дейност* и други, съдействат за формиране на знания по актуални въпроси на архивното дело. Сайтът съдържа линкове към *Архивния портал на ЮНЕСКО*, *Архивния портал на Европа*, който е стратегически важен партньор на *Европеана* в разработването на обща дигитална инфраструктура за културното богатство на Европа, *Международния съвет на архивите*, *Уикипедия*, както и към проекти, в които ДА „Архиви“ участва. Липсват обаче препратки към архивите извън системата на държавните архиви, а те са по закон под методическото ръководство на Агенцията.

Полезна информация във връзка с обучението на студентите в качеството им на бъдещи потребители на архивна информация предос-

тавят в интернет пространството и някои специализирани архиви, чрез собствени сайтове или чрез официалните сайтове на институциите, на които са подчинени в административно отношение.

Направление *Ръкописно-документално и книжовно наследство на Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ)*, което съгласно архивното законодателство се явява специализиран архив за документалното наследство от предосвобожденския период, не е представено на официалния сайт на библиотеката като обособена структурна част на тази институция. Информацията за съставляващите го отдели: *Ръкописи, редки и ценни старопечатни издания, Ориенталски отдел* и *Български исторически архив* е включена в рубриката *Колекции*¹⁷, заедно с тази на останалите специални сбирки на НБКМ. Тя позволява на читателя да получи най-обща представа за историята на формиране на всяка от сбирките, за техния обем, състав и съдържание, условия за достъп до документите, както и библиографски сведения за по-важни архивни справочници и документални издания. Засега е осигурен онлайн достъп само до част от научно-справочния апарат на *Българския исторически архив*, а именно: списъкът на фондовете; текстът на деветте книги на *Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив* (1963–2006 г.); трите части на *Опис на Сбирката „Портрети и снимки“* в Народната библиотека „Кирил и Методий“ (1975–1989 г.)¹⁸.

Посредством рубриката *Дигитална библиотека*¹⁹ се дава свободен достъп до дигитални копия в пълен обем на ръкописи, старопечатни книги, непубликувани документи от *Българския исторически архив* и от *Ориенталския отдел, портрети и снимки*, както и на графични и картографски издания, български вестници и списания от периода 1844–1944 г. От 2006 г. до началото на 2014 г. са създадени общо около 330 000 файла²⁰.

В зависимост от вида и хронологичния обхват на документите *Дигиталната библиотека* е структурирана в няколко колекции, които са разделени в отделни кабинети. Кабинетите в рамките на една колекция са означени с еднакъв цвят. Копията от книжовното наследство на отдел *Ръкописи, редки и ценни старопечатни издания* са обособени в 7 кабинета, тези от *Българския исторически архив* – в 4, от *Ориенталския отдел* – в 9. Останалите 8 кабинета съдържат дигитални копия от специални колекции на НБКМ, които са извън Направление *Ръкописно-документално и книжовно наследство*.

Търсенето в *Дигитална библиотека* се осъществява чрез специализиран софтуер *DocuWare*, като за улеснение са дадени подробни указания за начина, по който да става това²¹. Дигиталните изображения, включени в кабинетите *Българският XIV в.* и *Сиджли* (представени в рамките на *Проект BG0046 „Дигитализиране и запазване на писменото наследство на България“*), и по-голямата част от включените в кабинет *Славянски ръкописи*, чрез двуезичните си метаданни (на български и английски език) са достъпни и в портала *Европеана*.

Научният архив на Българската академия на науките (НА – БАН) присъства в интернет пространството чрез свой *собствен сайт*. Той предоставя най-общи сведения за архива – история (в която обаче са пропуснати някои основни моменти), цели, задачи, дейности, структура. Осигурен е онлайн достъп до списъците на фондовете, съхранявани в архива. За улеснение на потребителя учреденските и личните фондове са посочени в два отделни списъка, като в този на личните фондове подредбата е по азбучен ред на имената. Публикувани са инвентарни описи към отделни фондове, а към някои от тях и исторически справки. На разположение на потребителите са дигитализираните частично или изцяло архивни единици от някои лични фондове. Дадена е обща информация и опис на сбирките на Научния архив на БАН, като за някои от тях (напр., *Тракийска сбирка*) и опис на съставлящите ги фондове, дори и инвентарен опис на фонд. Накратко са представени част от писмените паметници в сбирката *Старобългарски и славянски ръкописи* с данни за палеографските им особености, произход, придружени с факсимилета на отделни страници.

Сайтът не разполага с търсачка, а тя би улеснила потребителя. Издирването на информация става чрез използването на архивните справочници и на дигиталните изображения на документите.

Рубриката *Външни връзки*, която е с две подрубрики, препраща към някои новини, част от които се отнасят до дейността на *НА – БАН*, и към места в Интернет, свързани с „интереси и работа“ на Научния архив. Това са посочените по-горе в изложението сайтове на *НБКМ*, *ДА*, „Архиви“, *Електронната библиотека по архивистика и документалистика*, някои чуждестранни архиви (*Федерален архив на Германия*, *Архивите на Русия – портал*, *Архив на Руската академия на науките*, *Архив на Полската академия на науките*), библиотеки (*Библиотека на конгреса на САЩ* и *Централна библиотека на БАН*), професионални организации (*Асоциация на архивистите на САЩ*), архивни портали – на ЮНЕСКО

и на Европа (*AREnet, AREx*), порталът *Europeana* и други специализирани сайтове, включително и *Дигитален архив „Марин Дринов“* на Института по математика и информатика (ИМИ) при БАН.

Детайлна представа за конкретен архивен фонд дава именно *сайтът Дигитален архив „Марин Дринов“*. Той е изработен от екип на секция *Приложения на информационните технологии в хуманитарните науки* към ИМИ – БАН, която от 2011 г. е реструктурирана в *Лаборатория за цифровизация на научно и културно наследство*. Проектът стартира през 2006 г. със сканирането на 24-те архивни единици (15 черно-бели снимки и значителен брой документи) от фонд № 104К на Научния архив на БАН. Дигитализирането на личния фонд се определя от екипа на проекта като: *първото по рода си в България, уникално като технология, методология и класификация на дигитализираната информация*²².

Публикуваният инвентарен опис на фонда съдържа следните четири графи: *Архивна единица №...; Название; Анотация; Дигитално изображение*. Дигитализираните архивни единици са в *PDF* формат. В същия формат са публикувани и т. нар. от участниците в проекта „разчетени варианти“ (всъщност става въпрос за научнокритически начин на възпроизвеждане на оригиналния текст) на архивни единици № 1 и № 8, като се предвижда в бъдеще документите и в останалите архивни единици да бъдат публикувани научнокритически. Към последната архивна единица във фонда е включено и дигитално изображение на статия относно съдържанието на единствения документ в нея.

В рубриката *Историческата справка*, наред с т. нар. *Архивна справка* (представяща накратко историята на фондообразувателя и фонда), присъстват и подрубрики: *Биография, Марин Дринов ученият и Марин Дринов държавникът*, като в последната са дадени препратки към две онлайн публикации за фондообразувателя.

Рубриката *Снимки* включва онази част от описа, която съдържа архивни единици със снимки. Самите фотографии могат да бъдат разгледани и чрез подрубриката *Галерия*, която ги показва по един по-атрактивен начин. Дадени са връзки към библиография за Марин Дринов, библиография с негови съчинения, институции и др.

С богато съдържание е изпълнен и официалният сайт на *Българската национална филмотека*²³. Той запознава посетителя с историята и статута на филмотеката, нейната мисия и структура, достъпа до колекциите, фондвата наличност (филмов фонд и нефилмов фонд) и др. Подобавашо мястото е отделено и на филмотечно кино *Одеон*, чрез което филмотеката осъ-

ществува публичната си дейност. Представена е историята на кино *Одеон* и програмата на кинопрожекциите. В подрубриката *Филми* в азбучен ред са дадени стотици заглавия на филми със съответните анотации към тях.

Особен интерес за любителите на киното представлява рубриката *Галерия*, към която в отделни подрубрики са представени *кадри от филми, картотека личности* (актьори, режисьори, сценаристи) и *плакати*. Предстои разработването на е-каталог. Дадени са полезни връзки към сайтове, които са систематизирани в следните подрубрики: *Организации; Институции; Фестивали; Медии; „Световен филмов портал; Кинопанорами*. Сред тях са тези на Международната федерация на филмовите архиви (FIAF), Националният филмов център, ДА „Архиви“ и др.

Друг ведомствен архив с постоянен състав на документите, който видимо присъства в Интернет, е *Архивът на Българската национална телевизия*. Информацията за него е включена в рубриката *ТВ фонд* на официалния сайт на БНТ. Историята на Архива е подробно изложена в хронологичен вид в отделна подрубрика. Фондовата наличност е оповестена в подрубриките *Златен фонд, Филмов архив, Аудио архив, Фотоархив*.

В подрубриката *Международната федерация на телевизионните архиви (ФИАТ/ИФТА)* се съдържа обща информация за организацията и за участието на *Телевизионния фонд на БНТ* в нея, като е даден линк към организацията за повече информация. По-важните събития от международната дейност през годините също е представена, както и Съобщение на Европейската комисия от 3 май 2005 г. за подобряване и разширяване използването на информационните и комуникационни технологии в опазването и разпространението на европейското писмено и аудиовизуално наследство.

За *Архива на Българското национално радио* – третият от категорията специални архиви, който съхранява документи на технически носители, на практика повече информация може да се почерпи от редица други сайтове, но не и от официалния сайт на БНР. От него става ясно само, че едно от структурните звена на БНР е Дирекция „Архивен фонд“²⁴. В рубриката *Правилници* се съдържа *Правилник за потъване, съхранение и използване на архивния фонд на БНР*²⁵.

Сведения за *Архива на Държавния геодезически и картографски фонд (Геокартфонд) на Агенцията по геодезия, картография и кадастър* се съдържат на сайта на Агенцията в рубриката *Геокартфонд портал*²⁶. Чрез нея се осъществява онлайн визуализация и заявяване на материали и данни от *Геокартфонда*. Дадена е обща информация за мате-

риалите и данните, съхранявани в Архива²⁷. Преобладава информацията за предоставяните услуги на гражданите.

Националният институт за недвижимо културно наследство²⁸, чиито Архив от 2007 г. е със статут на специален архив, не е счел за необходимо да предостави във виртуалното пространство конкретна информация за архива си. Последният се споменава в контекста на общите сведения за института.

Специализираният архив на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, който осезаемо присъства на официалния сайт на Комисията²⁹, привлича интереса както на изследователите, журналистите, така и на обществеността. В стремежа си да удовлетвори в най-голяма степен техните потребности Комисията по досиетата (както е по-известна) извършва мащабна дейност в тази насока. На сайта ѝ са публикувани множество описи на документи от служебния и партийния архив на Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, като намерението ѝ е: ... *рубриката Описи на документи да се попълва с информация до въвеждането на описите на всички документи, намиращи се в Централизирания архив на Комисията*³⁰.

Наред с това, чрез публикуването на сайта печатни и разширени електронни версии на сборниците от документалната поредица *Из архивите на ДС* се осигурява максимално широк достъп до една не малка част от документите на този архив³¹. Същите могат да бъдат използвани в обучението по археография като примери както за приложение на новите информационни технологии в публикаторската дейност, така и за неспазване на някои основни утвърдени методически правила в тази област.

На сайта може да се намери достатъчно информация, която разкрива и други страни от дейността на Специализирания архив на т.нар. *Комисия по досиетата*.

В заключение може да се отбележи, че представените в изложението информационни ресурси в Интернет в значителна степен съдействат за придобиване от страна на студентите на определени знания в областта на архивистиката и за формиране на умения за работа с архивни справочници и архивни документи. Безспорен е приносът им в затвърждаването на представата за архивите като публични институции, които се стремят да осигурят максимално широк и същевременно разумен достъп на обществото до Националния архивен фонд, представляващ част от европейското и световно документално наследство.

Бележки

¹ <<http://www.electronic-library.org/content/index.php>>.

² Пак там.

³ <<http://coolture.info/getpage.php?page=file6>>.

⁴ Нинов, Д. За Електронната библиотека по архивистика и документалистика през 2014 г. – В: Българската университетска архивистика – теоретично равнище, учебно съдържание и професионални профили. Университетски четения по архивистика. Том III. Част II, с. 235.

⁵ <<http://www.bg-patriarshia.bg/index.php?file=bible.xml>>.

⁶ <<http://www.biblia.w-bg.net/>>.

⁷ Според данните, предоставени от сървъра, където се помещава <<http://electronic-library.org/content/index.php>> броят ползватели, посетили Електронната библиотека по архивистика и документалистика повече от веднъж за периода 2010–март 2013 г. са като следва: 2010 г. – 8801; 2011 г. – 15 793; 2012 г. – 20 778; март 2013 г. – 6443. Общият брой посещения за същия период са: 2010 г. – 11 901; 2011 г. – 22 517; 2012 г. – 30 381; март 2013 г. – 8947. – <<http://coolture.info/getpage.php?page=file6>>.

⁸ Нинов, Д. За Електронната библиотека по архивистика и документалистика..., с. 235; <<http://coolture.info/getpage.php?page=file6>>.

⁹ <<http://zakultura.info>>.

¹⁰ Петкова, Ст. Четения по архивистични дисциплини извън специалност *Архивистика*. – В: Българската университетска архивистика – теоретично равнище, учебно съдържание и професионални профили. Университетски четения по архивистика. Том III. Част II, с. 58.

¹¹ <<http://www.archives.government.bg/>>.

¹² Стратегия на Държавна агенция „Архиви“ за 2013–2015 г. Февруари 2013 г., с. 10–11, 19–20. – <http://www.archives.government.bg/uploaded_files/STRATEGY_DAA_2013_2015_final.pdf>.

¹³ Отчет за дейността на Държавна агенция „Архиви“ през 2014 г. Март 2015 г., с. 22. – <http://www.archives.government.bg/uploaded_files/DAA_Otchet_2014_3_Ot_20_Mart_2015.pdf>.

¹⁴ <<http://archives.bg/>>.

¹⁵ <<http://www.bnb.bg/ResearchAndPublications/PubNonPeriodical/PubNPBNBArchives/index.htm>>.

¹⁶ <<http://www.bnb.bg/ResearchAndPublications/PubNonPeriodical/PubNPFinancialHistory/PubNPHeritage/index.htm>>.

¹⁷ <<http://www.nationallibrary.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0123&n=&vis=#>>.

¹⁸ <<http://www.nationallibrary.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0122&n=&vis=>>>.

¹⁹ <<http://www.nationallibrary.bg/cgi-bin/ecms/vis/vis.pl?s=001&p=003&n=&vis=>>>.

²⁰ Пак там.

²¹ Вж. Съвети за търсене и ползване на дигиталната библиотека – <<http://www.nationallibrary.bg/fce/001/0031/files/file.pdf>>.

²² <<http://www.math.bas.bg/digi/drinov/index1.html>>.

²³ <<http://bnf.bg/>>.

²⁴ <<http://bnr.bg/aboutbnr/page/strukturni-zvena>>.

²⁵ <<http://bnr.bg/aboutbnr/page/pravilnik-za-arhivnia-fond-na-bnr>>.

²⁶ <<http://www.cadastre.bg/geokartfond>>.

²⁷ <<http://www.cadastre.bg/informaciya-za-materiali-i-danni-suhranyavani-v-durzhavniya-geodezicheski-i-kartografski-fond-geokar>>.

²⁸ <<http://ninkn.bg/>>.

²⁹ <<http://www.comdos.bg/>>.

³⁰ <<http://www.comdos.bg/opisi-na-dokumenti>>.

³¹ <<http://comdos.bg/%D0%9D%D0%B0%D1%88%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F/sbornitsi>>.